

**Uttalelse fra Faggruppe for plantehelse
i Vitenskapskomiteen for mattrygghet
04.07.08**

**Vurdering av plantehelserisiko knyttet til import av
”Hoppebønne” fra USA
- norsk kortversjon**

INNLEDNING

Dette dokumentet er en norsk kortversjon av VKMs risikovurdering ”Pest risk assessment concerning import of “Jumping Beans” into Norway”, VKM dok.nr. 08/905-2, ISBN 978-82-8082-257-4. Hele risikovurderingen på engelsk finner du på VKMs nettsider, under Faggruppe for plantehelse.

BAKGRUNN

Kommersielle produkter solgt som “Hoppebønner” (“Jumping Beans” eller “Mexican Jumping Beans” på engelsk) er frøkapsler fra ørkenbuskene *Sebastiania pavoniana*, *S. palmeri* eller *S. bilocularis* inneholdende larver av insektet *Cydia deshaisiana* (et annet vanlig navn er *Cydia saltitans*). Larven får frøkapselen til å bevege seg når kapselen utsettes for varme. Denne egenskapen gjør “Hoppebønner” populære som leketøy eller som en kuriositet.

Kommersialiserte ”Hoppebønner” selges i esker inneholdende 5-10 “bønner” for å være sikker på at minst én vil ”hoppe”. De infiserte frøkapslene ”hopper” i noen få uker før larven går over i puppestadiet.

Høsten 2006 ble en sending med 1000 stk ”Hoppebønner” fra USA stoppet av Tollvesenet i Oslo og kontrollert av Mattilsynet Distriktskontoret Oslo. Distriktskontoret avviste sendingen, fordi det var uklart hvilket skadepotensial organismen eventuelt kunne ha i Norge. Importøren påklaget vedtaket til Mattilsynet, Regionkontoret for Oslo, Akershus og Østfold, men vedtaket ble opprettholdt.

For å sikre et tilfredsstillende beslutningsgrunnlag om Mattilsynet i framtiden skal tillate import og omsetning av ”Hoppebønner” fra USA, har Mattilsynet behov for en risikovurdering av varen. På denne bakgrunn bestilte Mattilsynet, i et brev datert 21. februar 2008, en risikovurdering av “Hoppebønner” fra Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM). Risikovurderingen er gjort av VKMs Faggruppe for plantehelse, som ferdigbehandlet denne på et møte 9. juni 2008.

OPPDRAK FRA MATTILSYNET

Mattilsynet ber om en risikovurdering vedrørende en eventuell framtidig import og omsetning av "Hoppebønner" fra USA med hensyn til *C. saltitans* og i henhold til International Standards for Phytosanitary Measures (ISPM) No. 11.

Følgende forhold ønskes spesielt vurdert av VKM:

Hvor stor sannsynlighet er det for at *C. saltitans* vil kunne etablere seg i enten frilandsproduksjon, veksthusproduksjon eller i naturen i Norge. Hvilke økonomiske, produksjonsmessige eller miljømessige konsekvenser vil en eventuell introduksjon og spredning kunne få.

For å kunne vurdere et eventuelt framtidig importregelverk vedrørende invaderende fremmede arter, ønsker Mattilsynet i tillegg en vurdering av sannsynligheten for at *S. pavoniana* skal kunne etablere seg i Norge. Hvilke produksjonsmessige eller miljømessige konsekvenser vil en eventuell slik etablering og spredning kunne få.

KONKLUSJON

Insektet *C. deshaisiana* er en vikler som er avhengig av vertplanter for å fullføre sin livssyklus. Vertplantene er ikke tilstede i Norge. Dermed er *C. deshaisiana* ikke i stand til å etablere seg, hverken i frilandsproduksjon, veksthus eller i naturen, i Norge. Det konkluderes dermed at *C. deshaisiana* ikke har potensial til å bli en planteskadegjører i Norge.

Vertplantene er ørkenbuskene *S. pavoniana*, *S. palmeri* eller *S. bilocularis*. Disse artene er utbredt i Mexico og sør i USA, men de er fraværende i Norge. Plantene kan ikke vokse utendørs i Norge og har ingen kommersiell verdi for veksthusproduksjon. Det konkluderes dermed at de tre vertplantartene *S. pavoniana*, *S. palmeri* og *S. bilocularis* ikke har potensial til å opptre som invaderende fremmede arter i Norge.

Fordi vertplantene vokser kun under ekstreme, varme ørkenforhold, vil de forventede klimaendringene i Nord-Europa ikke føre til en etablering og spredning av *C. deshaisiana* i Norge i overskuelig fremtid.

Dermed ender denne risikovurderingen av "Hoppebønne" allerede ved trinnet "Beskrivelse av skadegjører" ("Pest categorization"). Dette er i henhold til den internasjonale standarden ISPM No. 11.

USIKKERHET

Det er svært lav usikkerhet i denne risikovurderingen.

VURDERT AV

Den som utfører arbeid for VKM, enten som oppnevnte medlemmer eller på *ad hoc*-basis, gjør dette i kraft av sin egen vitenskapelige kompetanse og ikke som representanter for den institusjon han/hun arbeider ved. Forvaltningslovens habilitetsregler gjelder for alt arbeid i VKM-regi.

Faggruppe for plantehelse:

May Bente Brurberg, Trond Hofsvang, Christer Magnusson, Trond Rafoss, Leif Sundheim (faggruppeleder), Brita Toppe, Anne Marte Tronsmo og Bjørn Økland.

Koordinator fra sekretariatet: Elin Thingnæs Lid

TAKK TIL

VKMs faggruppe for plantehelse ønsker å takke Leif Sundheim og Trond Hofsvang (leder og nestleder av Faggruppe for plantehelse) for deres verdifulle arbeid med risikovurderingen.